

УДК 339.9

Кригульська Т.Б.¹, Нерезова В.С.²

¹ канд. іст. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БТЕ-1114 НУ «Запорізька політехніка»

ЕТАПИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ СИСТЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Світова економічна система об'єднує національні економіки, які перебувають у постійному розвитку, діалектичній взаємодії та взаємозалежності. Як наслідок, ці процеси створюють неоднорідний, але взаємопов'язаний механізм господарювання, що відзначається як співпрацею, так і суперечностями. Взаємодія національних господарств

відбувається на основі різноманітних виробничих, економічних та політичних відносин, що реалізуються через зовнішню торгівлю, надання послуг, рух капіталу, обмін інформацією з наукових знань, обмін здобутками культури та через міграцію робочої сили.

Світова економіка є біоекономічною системою вищого рівня господарювання, що визначає добробут народів, рівень технологічного розвитку країн та глобальні виклики. У складних умовах глобалізації, цифровізації та зростаючих геополітичних проблем національні економіки стають дедалі більше взаємопов'язаними та взаємозалежними, що робить дослідження різних аспектів розвитку світового господарства надзвичайно важливим.

Світова економічна система об'єднує національні економіки, які перебувають у постійному розвитку, діалектичній взаємодії та взаємозалежності. Як наслідок, ці процеси створюють неоднорідний, але взаємопов'язаний механізм господарювання, що відзначається як співпрацею, так і суперечностями. Взаємодія національних господарств відбувається на основі різноманітних виробничих, економічних та політичних відносин, що реалізуються через зовнішню торгівлю, надання послуг, рух капіталу, обмін інформацією з наукових знань, обмін здобутками культури та через міграцію робочої сили.

У науковій літературі існують різні підходи до визначення етапів розвитку світового господарства. Деякі дослідники вважають, що його зародження відбулося ще за часів Римської імперії, тоді як інші пов'язують його початок із добою Великих Географічних Відкриттів XV–XVII століть.

За функціональною ознакою етапи розвитку світового господарства можна поділити на три етапи. Перший – це етап світової торгівлі: розпочався під час епохи Великих Географічних Відкриттів XV–XVI ст., коли формувалися перші господарські зв'язки між країнами. Цей період характеризується переважанням зовнішньої торгівлі як основної форми міжнародних економічних відносин, їх нерівномірністю та нерегулярністю, а також відсутністю стійких зв'язків і правового регулювання. У результаті цього сформувався міжнародний поділ праці, основою якого стали нерівномірне розміщення природних ресурсів і специфіка кліматичних умов. Другий – етап іноземних інвестицій: почався в другій половині XIX ст. і характеризувався активним розвитком вивезення капіталу. Водночас удосконалювались форми власності, з'являлися нові об'єкти купівлі-продажу, такі як інтелектуальна власність та інформація, а також нові форми зовнішньоекономічних відносин, зокрема, міжнародна міграція робочої сили та науково-технічне співробітництво. Третій – етап економічної інтеграції почався в середині XIX століття і триває до сьогодні. Він передбачає взаємне переплетення виробничих процесів різних країн і вимагає узгодженої

політики. Основними рисами цього етапу є розвиток виробництва за кордоном через вертикальну та горизонтальну інтеграцію, посилення залежності країн одна від одної і посилення ролі міжнародних економічних організацій для координації діяльності країн.

За організаційною ознакою виділяють, по-перше, етап формування світового господарства є підготовчим, і триває від початку суспільного поділу праці (V-IV тис до н.е.) до середини XIX століття, коли розвивається велика машинна індустрія. Цей період характеризується створенням передумов для виникнення місцевих ринків, які поступово переростають у регіональні та регіонально-світові. Друга половина XIX — початок XX століття - це етап формування сучасного світового господарства, коли експорт капіталу став наслідком монополізації виробництва. Цей період характеризувався існуванням колоніальної системи та гострими протиріччями між державами, що призводили до локальних і світових воєн та загострювали нестабільність у світовому порядку. З 20-30-х до 80-х років XX століття світове господарство поділялося на дві системи: капіталістичну та соціалістичну, між якими відбувалося протиборство. У 60-х роках, після ліквідації колоніальної системи, в світову економіку увійшла велика група країн, що розвиваються. Водночас, у 50-60-х роках почали розвиватися інтеграційні процеси в різних регіонах світу. З 80-90-х років XX століття до сьогодні світове господарство стало єдиним цілісним утворенням, що базується на ринкових відносинах. Глобалізація виробництва посилила взаємозалежність національних економік, інтенсифікацію господарських зв'язків, створення міжнародного виробництва, активізацію діяльності транснаціональних корпорацій та збільшення ролі міжнародних економічних організацій.

Отже, формування світового господарства - це процес тривалий і безперервний. Він розпочався відносно давно, триває зараз і буде продовжуватися в неосяжній перспективі. І хоча мета його, визначена об'єктивними тенденціями розвитку людства, залишається незмінною, окремі етапи цього історичного процесу досить суттєво відрізняються один від одного своїм конкретним змістом і трансформуються відповідно до нових викликів.